

УКРАЇНСЬКА ЧАСОПИСЬ
ВИХОДИТЬ У КАТЕРИНОСЛАВІ ДВІЧІ НА МІСЯЦЬ.

25-го мая 1912 року.
Рік другий.

№ 10.

КАТЕРИНОСЛАВ.
ЦІНА 10 к.

У М О В И П Е Р Е Д П Л А Т И:

на рік 2 р. 40 к., на півроку 1 руб. 20 к., на 1 міс. 20 к., кожне число нарізно 10 к

Гроші треба посилати виключно на адресу: Катеринослав, Проспект, книгарня М. Лозинської для редакції „Дніпрових Хвиль“. Просимо шановних передплатників, посилаючи гроші, подавати точно вище зазначену адресу.

ЗМІСТ: Промінь надії. Поезії—В. Тарноградського. Біля землі—О. Г-на. Екзамен—Д. Дудкина. Людська пам'ять про старовину—Я. П. Новицького. Українська виборча платформа. З українського життя. Новини нашого письменства. Дописи.

Читаючи треба вимовляти й як Ї: риба—рыба, і як и: сини—сины, є—йє моє—моё, є—з тебе—тебё.

Промінь світла.

Як ми не раз уже писали, ті закони, які виробляє теперішня Державна Дума про народню освіту, не дають ані якого доступу українській мові до школи. І Дума і Рада Дер-

жавна (государственный совет) подбали про те, щоб нашої рідної мови, як то кажуть, і духу не було в школі. Та ось зовсім несподівано, на засіданні 12 мая Дума провела закон, який оставляє нам щілинку, крізь яку можна провести в школу

Просимо шан. передплатників, які прислали тільки частину грошей, надіслати решту передплати, щоб не було задержки у висиланні часописі.

і нашу мову; це закон про приватні (частні) школи в 9 губерніях, в тому числі й на правобережній Україні. По новому закону, кожен хто схоче, і окрема особа, і ціле товариство, мають право відкривати низчі, середні і вищі школи. Можна відкривати їх і в містах і в селах; якою мовою навчати—це залежатиме од волі того, хто школу відкриває, тільки російську мову, а також історію, географію і російське письменство обов'язково треба вчити по російськи, а інші предмети можна вчити й на місцевій мові. Думська комісія, яка виробляла законопроект, хотіла було зазначити, що не можна вчити тільки по українськи та по білоруськи, але Дума на це не пристала. Таким способом, можна буде по закону відкривати по селах і по містах приватні школи з українською мовою.

Закон, ухвалений Думою, ще має піти на розгляд Державної Ради (Госуд. Совіту), і там можуть його урізати так, що для нашої мови знов не буде місця. Та й хоч би сама Рада прийняла цей закон, не так то вже легко буде в житті користуватися з нього, адже можна обставити діло такими формальними перешкодами, що нічого й не поробиш. Але все ж таки, коли думський законопроект та станеться законом, для нас буде це дуже важно й корисно: матимем законне право

відкривати школи з наукою на українській мові. І тоді вже од нас самих, од нашої енергії й завзяття залежатиме, щоб здійснити в житті це наше законне право. Одже по справедливості можна останній законопроект Думи про приватні школи вважати промінем надії, який блиснув нам у безрадісній темряві нашого теперішнього життя.

* * *

*Зійди, моя зоре довітна,
Над степом імли тьмяна,
Вся в зорях отініч блакитна—
І чарами віє вона...
Над світом безмежним так тихо—
Все синя вповила пільма;
Заснули недоля і лихо,
І темная Вічність дріма.
Лиш вітер зітха на могилі
І яворів слухає річ—
І квіти цілує погилі
У тиху, весняну ніч
Душа моя повна весною
І п'яна од мрій голова...
О, що ти зробила зо мною,
Прозора ніч майова...*

* * *

*Замовкни, арфко одинока;
Моя журба незнає лік—
І ти засни, вогонь пророка,
В тих грудях стійлених навік;
В душі, як в тій безодні—темно,
У серці мойому—змія,
І сила згинула даремно,
І нащо жив—не знаю я..
О, муко! морем ти розлийся,
Пісками слід мій замети—
І арфко скальдова—розбийся
І пилом сивим вкрийся ти!*

Валер. Тарноградський.

Біля землі.

(з життя села).

Однією з не-дуже приємних новин в житті теперішнього села можна назвати те відношення до землі, яке починає тепер ширитися поміж селянами-хліборобами. Раніше рідна нива, рідна земелька—це була *мати*, яку шанували, коло якої побивалися та працювали, не проклинаючи як теперечки, а з щирим серцем.

Пригадайте з пієси небіжчика Карпенка-Карого „По над Дніпром“ сцену одйзду переселенців в Оренбургську губернію з рідного понаддніпрянського села: як там стара мати, хозяйка, бере з собою трошки рідної земельки на чужину. „Батьківське поле“ було дорогоцінним скарбом і важко з ним було прощатися! Цікаво, що навіть у колишніх глитаїв—павуків—як от „Хозяїн“ того ж-таки Карпенка-Караго—було своє глитаївське, але тепле відношення до земельки, до хазяйства... Та цим Хозяїном—керувала не тільки жадоба багатства, він не тільки був „Павук“-собирабель; він і любив земельку, кохався у хазяйстві. Воно його цікавило. Тепер більшість і рядових хліборобів і „павуків“—дивиться на землю, тільки як *на крам*. Тільки й чуєш: „оце ми з ним добре заробили; купили десятину по 360 карбованців,—весною, а в осени продам по 400“. Яюсь не йде думка в голову про те, щоб зробити там щось лучче в хазяйстві, позбутися вівсюгів, бур'яну, побільшити на якийсь десяток—другий пудів врожай;—де-ж таки там! То возжайся з тим хазяйством, поки там його до ума доведеш, а то ось тобі завше свіжа, жива копійка! Купив весною, продав у осени; знов купив весною і т. д.

І повертається земелька в крам, а хлібороби в якихсь перекупщиків. А звісно, що там, де блисне хоч на короткий час яюсь змога, майже нічого не роблячи, зір-

вати копійку,—зараз збирається брудна, темна, хижацька зграя різних посередників-спеціалістів видурити гроші. Такі посередники більш усього ведуть свої діла „на запродажних“; „купчі“ робить вони не люблять, бо з „купчою“ можна нажити собі тільки клопоту; друге діло „запродажна“: чого тільки тут не можна зробити! Можна свого брата мужика—навіть живцем зійсти! Можна робити усякі „фокуси“: продати один шматок землі за місяць трьом покупцям; вернути продану землю першому хазяїну і знов кому небудь продати. Цікаво, що ці добродії, „земельні-посередники“ не приходять з чужої сторони, а це свої-ж селяне—так званий „просв'щенний елемент“,—од якого борони Господи у ночі усякого, кому життя ще не обридло! Це те сміття селянського життя що одержує своє виховання в пивних з грамофоном у день, а у ночі по тих „молодицях та вдовах“, яким „море по коліно“. Що там слухати старого батька—„мужика“, котрий „не понімає ні котрої образованности“, та раз-у-раз бути на тяжкій роботі, побиватися коло хазяйства, ходити брудним, засмалцованим, коли можна „найшовши підходящого дурака“—зірвати з нього, скільки трапиться, пити, гуляти, носити „лакири“ (чоботи-охвицерські!), сорочку жовтогогорячого кольору, вештатись по селу „з гармонією“,—проводити весело время з „душками“, нема краще, словом, як бути „аблакатом“. Ну, а нема „д'яловъ“—, і стає „на счетъ денегъ трудно“, можна комори, погріба потрусити, залізити комусь „при случаѣ“ у кишеню, благо ніж за хазявою є у кожного такого „аблаката“...

І от, по цих думках, находить мимоволі таке питання: по наших тепер волостях сидять за писарів люде з недуже то великою освітою, багато по між ними навіть таких, що й з „грамматикой не въ сильной дружбѣ“—і знають вони своє тільки механічно

поставлене ділопроизводство—однак на ті гроші, які вони одержують за рік (1200—1500 карбованців)—можна було мати за писаря—людину з вищою освітою—корисну, котрий би, даваючи селянам юридичну допомогу, вирвав би за рік не один десяток жертв з пазурів сільських аблакати́в—цього сміття селянського життя. Питання про юридичну допомогу на селі, це пекуче питання, і віримо, життя як-небудь порішить його незабаром.

О. Г-но.

Екзамен.

(З натури).

Учителі й учительки всього повіту получили від земства звістку, що екзамени в земських школах будуть з 25-го квітня по 24 мая. День іспиту назначає, по власному бажанню, сам екзаменатор, яким звичайно бував хто небудь із членів Повітового Совіту.

Екзаменатором в Татарівській школі повинен бути сам пан інспектор. Учительки трохи боялись його і займалися перед Великоднем аж до п'ятого (святки ж були в тім році 9-го квітня).

П'ятого, після обід, у сусіднє село до колеги-вчителя несподівано приїхав інспектор. Він був там увесь день, і вже смерком поїхав з учителем у Татарівку до панотця ночувати. Проїзжаючи по-уз школу, заслав учителя до учительок сказати їм, щоб вони завтра, в сім годин ранку, зібрали школярів, бо він має намір зробити екзамен.

— Ви теж приведіть своїх учнів сюди в школу, в ту саму добу, казав він, прощаючись з ним.

Учительки трохи збентежились од цієї приємної звістки. Вони обидві жили завше в школі, обзавелися

хазяйствечком, і перед святом було їм діла-діла! Великдень!.. кому-кому а хазяйкама роботи перед ним найбільше! То те, то се; там трохи, та в другім, третім місті крапелька і—гляди—набіжить стільки, що всі святки тіло ние та болить, і не милі їм всі ласощі, які так щиро готовили та доглядали...

Ото-ж і в учительок було того „малого“ діла до схочу. Саме помазали їй треба було причепуряти в кімнатах та їй спекти, що треба, а тут—нахаба. Прийшлося на швидку руку упорядкувати трохи в хатах та засісти писати журнали, які за останній тиждень (як водиться) не були позаписувані.

Але все це нічого-б, а де взяти тих школярів! Де-які з них живуть за три верстви від школи, або й далше. Баба-сторожка не хоче йти за ними. „Мені й так діла,—каже,—до біса з пребіркою... Бігай ще й за школярами!.. Це не моє діло: я не повинна цього робити“... Коли-б це в друге время, то вчителька грюкнула-б дверима та й пішла до себе в кімнату (їхні розмови завжди були з таким фіналом),—а тут прийшлося ледве не прохати сторожку сходити за де-якими школярами, а уже тих послать до других, щоб прийшли завтра годин у шість.

Наступило страшне „завтра“. Школярі зібралися, ледве сонечко зійшло. З самої шостої години учителька возилася з своїми учнями. Їй здавалось, що той не так каже, а другий зовсім забув писати; той забув байку, а та не вміє читати... Вона сердилася і кричала на них. Їй здавалось, що вони проваляться, бо нічого не знають, і вона турбовалася. Стурбованість учительки перейшла пстроху й на школярів.

Особливо-ж зтурбована була помошниця: молоденька, торік скін-

чивша гімназію, панночка. Вчителькою вона зробилась після Різдвяних свят, в кінці січня, і ще й разу не бачила інспектора. Хоча те, що вгледити його, не дуже помага. Іноді так буває, що десять раз бачив, адже, як приїде „начальство“, то й не писнеш, тільки дріжиш та щось таке несеш, що як би сказав тобі за це коли другим часом, то здивувався б. Хай би страшний дуже був цей інспектор, знала, що вкусе, або що,—а тож ні: чоловік, як чоловік! Присікається хіба до чого та погримає трохи, коли негаразд що, та й усе!...

Інспектор теж не дуже пізно встав. Він схопився ще шости годин не було. Прибрався чепурненько. Хоч і „начальство“, а все-ж таки то—панночки, й нічогенькі із себе обидві, а він не від того був, щоб попишатися перед гарненьким личком дівочим.

Прибравшись, причепурившись—за ціпок та потихесеньку з хати. На дворі спіймав його панотець і почав допитуватись, куди се він простує так рано: не івши, не пивши.

— Та піду трохи пройдуся. Ранок такий чудовий,—одурив панотця інспектор, коли можливо сказати про таку високу „персону“, що вона вміє трохи дурити! Він сказав, що піде погуляти в степ,—який зеленим блискучим килимом простягся за поповими ворітьми,—а тим часом попрямував у школу, до якої було верстов зо-дві від панотцевої оселі.

Панотець жив у власнім будинку на кінці другого села, яке було поруч з Татарівкою, неначе злилося з нею в одно величезне село, й належало, разом з де-якими хуторами, до одного Татарівського приходу.

У половині на сьому, ледве лед-

ве вчительки сіли за стіл, щоб похапцем випити по чашечці ріденького чаю з сухим, погано випеченим хлібом (бачте, печі в школах погані!),—коли двері—рип, і в них з'явилась постать інспектора. Стоїть собі на порозі ще й усміхається...

Чай облишили... Припрошують інспектора, але він не хоче чаю, а просить зібрати учнів.

Панночки побігли до школярів, а інспектор пішов у другу хату.

Завідуюча скликала школярів у клас, поперекидала на столі журнали, розклала листи чистого папіру, карандаши, порозставляла стільці, озирнула все і всіх критичним поглядом, і пішла по інспектора, що лишився у неї в кімнаті дожидатись панотця.

Нічого робить, а—може—й нарочито,—хто його знає? я-ж у голову до нього не заглядав,—він почав з цікавістю передивлятися книги на столі в учительки.

— Є-ге-ге!—пробуркотів він, угледівши „Кобзаря“ і ще де-які книжечки українською мовою писані... Узняв номер „Кіевской Мысли“, який лежав тут же, й почав пробігати очима.

Далі вгледів—і підійшов до бюста Шевченкового, що висів завітаний різнобарвними робленими квітами, в передньому вуглі. Похитав головою... Але почувши що йде вчителька, одійшов до столу. Мимойдучи, зазирнув ще й на шахву (не знаю, що вже там думав він знайти!), взяв у руки газету і сів на стілець.

— Це ви випикуєте?—спитав він учительку, ледве та одхилила двері.

— Я... А що таке?!

— Та воно нічого, але... знаєте, це поганенька трохи газета і дорога для вас... Я порадив-би вам виписати „Земщину“: не дорога й гарна річ. Ось я нехай пришлю вам декілька номерів—продивитесь.

— Добре... Але...

— Потім у вас тут книжечки на українській мові...

— А це що у вас?—спитав він перелякану вчительку, показуючи пальцем на бюст Шевченка:—Бог, чи що?.. Є-ге-ге, так не можна... Ви-українофілка,—я це давно вже примічав... Погано, погано...—і він прищурих свої банькати очі.

— А ким же нам бути?—почувся хрипкий бас панотця, який саме увійшов в кімнату, сердитий-пересердитий на інспектора за те, що той утік, і чув, як він назвав учительку українофілкою.

— Чим же нам бути? Ми—українці, ми—українофіли всі, бо не кацапи. Як би я народився серед кацапів і від кацапів, то був би кацап, а то як не верти—а я—хохол, ним і зостанусь до-віку. Як з кацапа не зробиш українця, так і з українця не зробиш кацапа. Щось у них залишиться своє, самостійне, рідне ім...

Інспектор здивовано глянув на його, і пішов мерщій у клас. Учителька з панотцем пішла за ним слідом.

Було вже начало восьмої години.

Інспектор проказав дихтовку, і почав питать задачі.

Він був сердитий і кусав свого рудого вуса та щипав ріденьку борідку.

Вчителя з школярами все не було, і це ще дужче сердило його: „Як же так? Як він смів ослуhatись! Вже-ж вісім годин, а я казав у сім...

Ось прийшов і вчитель. „Начальство“ так і напосілось на його.

— Я-ж що вам казав?—У сім годин тут быть, а ви? Он уже вісім зараз буде...

— Я.. я... Мені-ж чотири верст-ви, почав той несміливо.

Але, куди там! Не дасть і слова промовить.

— Так не можна! Треба виконувати накази начальства... Нам таких учителів не треба...

— А це що у вас таке? Чого у вас не позаписувано, коли й що завадалось дітям по Закону Божому? кричав він, перегортаючи журнал.

— Та то я сам...—почав панотець.

Й не слуха!

— А ось помилка... Що-ж ви за вчитель, коли самі помилки робите!? Він, весь червоний, уставив свої очі на бідного вчителя, який ладен був провалитися, й щось бубонів собі під носа, перевертаючи українські слова на російський лад. Круг його стояли діти і дивилися то на грізне „начальство“, то на свого учителя.

Нарешті інспектор трохи одійшов, звелів йому посадити переляканих школярів і загадав учительці проказати ім дихтовку, а сам питав других задачі.

Дихтовку скінчили...

Інспектор почав питать задачі тих і других.

Школярі були перелякані. Де-які мовчали, широко розкривши на його очі, а з-де-більш, особливо вчителів, казали з ляку таку нісенітницю, що учитель тяг себе за вуса з такою силою, наче хотів їх вискубти в-кінець.

У класі робилось щось чудне! Інспектор питав задачі, панотець—закон та молитви, а учителька—читать. Все це, щоб хутчіше, бо школярів душ тридцять, а часу обмаль...

Помошниця-ж тим часом сиділа в другому класі з своїми школярами, які теж позбігалися, прочувши що хтось приїхав. З першого класу чути було сюди крики інспектора. Учителька перелякано прислуха-

лась... Вона була бліда, руки й ноги їй дріжали.

Школярі сиділи зразу тихо-тихо, здиновано дивлячись на „свою вчительку“, але потроху осмілили й почали шопотіти між собою.

Проїшла година... Друга... Третя... Десять далеко за стіною часи пробили дванадцятую...

Учителька все сиділа у себе в класі, і не випускала школярів на двір (інспектор, поспішаючи на поїзд, теж не випускав, щоб не гаяти часу). Двері з обох класів виходили в одні сіни, і інспектор неодмінно повинен почути, як вибіжать діти.

Ось із другого класу вийшов у сіни інспектор з панотцем. Він щось сердито викрикував панотцеві, часто поминаючи ймення учителя.

Він трохи спізнився на станцію був голодний, і лаявся.

Вчитель без картуза проводжав його аж за ворота до возка і все об-чимсь прохав. Його ученики зовсім сіли в калюжу, і повимазувалися і учителя свого обхлюпали. Учні ж учительки вивезли, не посоромили своєї любі Наталії Степановни. Вона й сама не дуже злякалась „начальства“, і школярі, дивлячись на неї, були певніші в собі, ніж чужі, на яких, ледве переступили порога, мов грім, ударив сердитий крик інспектора. Учитель їхній ходив весь час переляканий, сіпав їх, підказував не в лад—і вони ще дужче лякались, і нічого не знали.

Ось візок заторохтів. Учитель, лаючись, вернувся в клас.

Помощниця підждала ще хвилину п'ять і, як інспекторського возка й слід занесло, нарешті випустила своїх школярів. Веселою валкою з криком та сміхом вибігли вони на двір і мерщій до дому обідать,— а учителька їхня безсило впала на

стілець—і гірко то жалібно заплакала. Голова їй боліла і нудило.

В другому ж класі учитель лаяв своїх школярів за те, що вони нічого не знали.

А вчителька, привітно всміхаючись, ласково розказувала дітям, які веселою, радісною валкою обступили її,—що се був екзамен, що вони всі видержали, але інспектор казав, щоб ходили в школу аж до до п'ятнадцятого маю, бо не дасть свідцтва.

„Прощайте, Наталя Степановна! Прощайте... А я не прийду після провід... А правда, я найліпше знав?... питає маленький кругловидий хлопець.

„Ну, годі, годі вам, любі?—казала панна Паталя:—біжіть лишень додому обідать“...

Через годину, пообідавши, всі три педагоги йшли до панотця (який повіз на станцію інспектора), щоб довідатись, що таке той казав йому...

Д. Дудкин.

Людська пам'ять про старовину.

Половиця (теперішній Катеринослав).

Спомини бабусі.

В юлі 1873 року був я якось на екскурсії недалечко від села Ольгинського, Маріупольського повіту. День був гарячий. Спека стомила мене і страшенно хотілося пити; почимчикував я до річки Волновахи, що під цей час, правда, уже де-не-де і висохла, але все ж таки була багата на комиши, осоку та иншу болотну рослину. Напитися було не можна: вода в плесах була вже негодяща; але пів-верстви звідси зеленіли коноплі, за ними—ряд кучерявих верб і кілька хаток села.

Я побрів туди. Не доходячи конопель побачив я живу постать, ще ближче—розгледів, що то стара бабуса спирається на кий. Я до неї. Поздоровкавшись, присів на зеленому горбочку і почав розмову. Почав з того, що запитав за деякі рослини, як їх звуть в народі і од якої хвороби уживають. Старенька бабуса не дочувала й не добачала. Пізнала вона невпомацки аман, кермек, нехворощу, а решту назвищ переплутала, признала німжу за деревій, шандру за пахучу мнюту і т. д. Поскладавши рослини до торбинки, я вже збірався рушати, як несподівано наша розмова перемінилася, і ми од ботаніки перескочили до історії, сама бабуса на цезвернула.

— Відкіля ти синочку?

— Здалеку бабусю, од самого Дніпра.

— Знаю Дніпро; знаю... Може з Половиці?

— Ні, бабусю,— з Александровська, що побіля Кичкаса.

— Це б то з Московки, що кріпость?

— Еге, бабусю, звідтіля.

— Знаю, знаю... Малою, було, з батьком іздимо Великим шляхом поз ту, кріпость в Токмак *).

— А Половицю, бабусю, знаєте?

— Як же не знати: росла в ній, знаю ще, як зачинався там город... Я сама родом з Підгородньої, що під Самарью (Новомосковськ).

А скільки ж вам років?

Багато, синку: дев'яносто шостий пішов від торішньої Покрови.

— Розкажіть же, бабусю, що ви знаєте про Половицю:

— Е, синку, багато треба казати:—нездужаю і забула уже багато. Служила я там у козака нянькою аж три годи. Тоді там жило запорозьке козацтво. Хати у їх бу-

ли великі і малі, тіко тоді плани були великі: хата од хати геть-геть, далеко,—гонів двоє або троє. Огороди були од гори, де Собор, та аж до самісінького Дніпра. По горі садки були у кожного, а по низах левади; в левадах, було, росте капуста як відра, огірки, соняшники, тютюн і всяка там всячина... Слобода була чималенька, і люди жили все заможні, багато мали скоту, коней, хліба, сіна, бжіл... По горі стояли козацькі вітряки і не такі як тепер, німецькі, а менші, криті очеретом. На Дніпрі,—теж водяні млини на байдаках і було стукотять день і ніч.

— А город, бабусю, коли начався?

— Город уже начався тоді, як генерали стали набігать у Половицю, а потім і Катерина проїхала.

— А ви бабусю, бачили царицю Катерину?

— Ні, синку, не бачила, мала була. Тоді не так було, як тепер; тоді, було, нас лякають панамі: було кажуть: „Дивись, пан іде!“... „Дивись, москаль з ножем“... Ми, було, і ховаємось в кущах, та бурьянах... Сказано, дурні були, як телята...

— Коли ж город починали будувати? розкажіть!

— Це я мало знаю, бо мене скоро батько взяли до дому. Тоді козаки кудись перебірались, а у мого хазяїна одібрато план під город.

— А як, бабусю, прозивали вашого хазяїна?

— Забула, серце: давно було діло.

— А коли город збудовано,—бували в ньому?

— Бувала часто, як скоро заміж пішла: було, возимо хліб, то так де-що продавать, або мінять. За хліб більше всього міняли горшки, миски, глечики.

*) Село Тавричеськ. губ.

— І хороший город був спочатку?

— Не дуже... Були дома великі і малі, було багато і землянок... По горі и в балочках—скрізь, було, люди живуть в землянках.

— Що ж, бабусю, хороша була торговля в городі? Багато людей наїздило?

— Хороша: багато було крамарів, перекупок, рашавців.—Товар навозили з городів.

— Який же тоді товар привозили?

— Всякий, синку: тютюн, цибулю, мед, дьоготь, вісі, пшоно, днища, мотовила, гребні, гребінки, витушки, повозки, демикитон, ситці, пістру.

— А ще що?

— Та всяку всячину, синку: мазниці, тютюн, ярма, вісі, дьоготь, мед, набойку, сукно—(бабуся забувалась і часто повторювала сказане).

— Які ж, бабусю, люди тоді наїздили в город?

— Порекупки с Кременчука, крамарі, чужоземці, пани.. Народ усе чудний на виду, одежа на йому не така і мова чужа,—сказано город... Було приїзжають од моря і пикаті татари верблюдами, навозять виноград, яблука. всякі... Страшні гаспідські верблуди: як гляне на тебе,—так мов і хоче зїсти... Було як іде татарва з Криму, то за три верстви чуть, як скриплять немалані колеса.

— А давно, бабусю, ви були в Половиці?

— Давно, синку, мабуть годів с півсотні буде. Як обсіли діти, то уже більше не доводилось їздити... У Самарь (Новомосковськ), було їзду, а у Половицю ні... Тепер уже так забралась, що і ворон костей моїх не занесе туди.

— А як давно, бабусю ви сюди заїхали?

— Годів буде сорок. Заїхала з зятем та з дочкою... Тісно уже стало і там, так ми подалися в нові слободи.

А знаєте, бабусю, як тепер називають. Половицю? А чом же: люди називають Катеринославом, а ми, по старому, зємо—Половицею.

На цьому і припинилось наша розмова. Я дав слово бабусі заглянути до неї в хату, але довелось несподівано виїхати, а через кілька місяців її вже не було на світі.

Я. Новицький.

Платформа українських поступовців.

Недавно на сторінках російських та українських газет („Южная Заря“, № 1759, „Рада“, № 87 та др.) було надруковано виборчу платформу, котру виробили українські поступовці (прогресисти), на зїзді, який недавно тільки відбувся. На цьому зїзді міркували про тактику українців під час майбутніх виборів до четвертої Думи і зробили такі постанови.

На території України свідомі українці повинні брати активну участь у виборах спільно з иншими поступовими групами виборців, які пристануть на українські домагання, зазначені в українській виборчій платформі.

Гуртки українських поступовців всюди повинні дбати про об'єднання місцевих поступових організацій—загально-політичних і національних—в єдину поступову спілку.

Всюди, де поступові організації не пристануть на українські домагання, зазначені в українській платформі, українці повинні виступати на виборах самостійно, незалежно від того, чи буде надія провести в Думу своїх кандидатів.

Що до виборної платформи, то українські поступовці, беручи участь у виборах до четвертої Думи, накладають на своїх майбутніх обранців обов'язок домагатись у у Думі задоволення таких вимог:

А. *Що до цілої Росії.*

1) Розширення й урівнення виборчих прав людности.

2) Скасування виїмкових станів і адміністративної самоволі, заведення незайма-

ности особи й відповідальности урядових осіб перед судом, волі професійних товариств, кооперацій і просвітних організацій.

3) Скасування станових („сословних“) ріжниць, особистих і масткових обмежень, скасування межі осілості для євреїв, як установи, нічим не оправданої й ганебної для людської поваги.

4) Заведення по всій Росії земського й городського самоуправління на демократичних основах.

5) Заведення автономії по вищих школах і скасування всіх обмежень при вступі в вищі школи—напр., процентової норми для євреїв то-що.

6) Задоволення земельних потреб малоземельних і безземельних хліборобів і скасування примусового землеустроюства з його хуторами та одрубам.

7) Видання законів для охорони робітничих класів.

Б Що до України.

1) Заведення вселюдної освіти українською мовою і взагалі навчання рідною мовою в початкових школах тих місцевостей, де живе українська людність.

2) Заведення в тих самих місцевостях науки української мови, письменства, історії й українознавства, як обов'язкових предметів навчання, по середніх і вищих школах.

3) Допущення вільного користування українською мовою в церкві, суді й по всіх громадських установах на Україні, а також у зносинах урядових агентів і громадських установ з українською людністю.

4) Скасування заборонного мита (пошлін) на закордонні видання російською й українською мовами, що особливо тяжко відбивається на українських виданнях.

3 українського життя

У Катеринославіщині.

Гулянка катеринославської „Просвіти“. 26 і 27 мая катеринославська „Просвіта“ упоряджує на користь своєї філії в с. Мануйлівці гулянку в Потьомкинському паркові. Підчас гулянки гратиме військовий оркестр, співатиме хор, кобзарь Гр. Кожушко, показуватимуть малюнки кінематографа. Буде улаштовано „Сорочинський ярмарок“, на якому про-

даватимуться різні народні вироби, спеціально замовлені в Полтавському земському складі: деревляні ножички, коробочки, дзеркальця, рямці для карточок; вишивані галстуки, мережки, хусточки, рушники, плахти; глиняні глечики, мисочки, тарілочки і т. ин. Продаватимуться листовні українські картки, цвіти і ласощі.

Українська вистава в с. Дієвці відбулась 20 мая в помешканні П. Наріжного по Головній вулиці. Ставили пьєсу „Розумний і дурень“. Грали місцеві любителі під орудою Т. Гладченка. В антрактах грав селянський духовий оркестр під орудою П. Білецького.

Українські назви вулиць у Катеринославі. Недавно городська дума постановила за порадою проф. Д. І. Єварницького надати де яким улицям у Катеринославі історичні назви замість тих, що не мають ніякого зв'язку з місцевим краєм, а часто не мають і ніякого глузду. Тепер будуть у нас вулиці: Кошова, Радна, Бунчукова, Запорожська, Гайдамацька, Хмельницького, Гетьманська, Половицька, Сіркова. На двох вулицях (що перерізують Лагерну) уже прибито нові таблиці: „Гетманская“ і „Хмѣльницкая“. Нагадаємо тут, що в Новомосковську вже кілька років існують назви головних вулиць: запорожська, паланочна, кошова, гетьманська, Калнишевського, половицька.

Лекція проф. Д. І. Єварницького. Проф. Д. І. Єварницький прочитав 5 мая лекцію про Запорожжя в Новомосковську, в залі Ремісничої школи, на користь тієї школи. Зала була повна слухачів.

Музей А. Н. Поля збагатився недавно дуже цінними річами з церкви с. Вольного Новомосковського повіту. Серед тих річей звертають

на себе особливу увагу: чудовий різний дерев'яний хрест; слуцький двохкольоровий пояс; риза XVIII ст.; кілька рукописів XVII віку, писаних українською; мовою привісний срібний янгол, дві срібні лампади XVIII в.; кадильниця і лжиця—теж XVIII в., з датою; два образи в рамках стилю „рококо“; плащаниця та інше.

Український театр у Катеринославі.

Труппа А. Суходольського, що грає в літньому театрі громадського зібрання, виставила досі такі пьеси: Хмара, Маруся Богуславка, Воскресеніє, Суламифь, Нещасне кохання, Ясні зорі, Загублений рай, Каторжна, Блудний син, Жидівка-Вихрестка, Невольник. В усіх пьесах на першому плані танці та співи, навіть там, де їх в автора й немає. Публіка охоче одвідує вистави, і великий жаль, що д. Суходольський не привчає її до більш серйозного репертуару.

Участь „Просвіти“ в святі білої ромашки. 5-го й 6-го мая у Катеринославі відбувалося „свято білої ромашки“, улаштоване Лігою боротьби з туберкульозом. У святі взяла участь і наша „Просвіта“, яка виставила своїх зборщиків у с. Мануйлівці. Просвіт'яне зібрали до своїх карнавок біля 60 руб., сума не така вже й мала, коли взяти на увагу, що збірано на селі, і що до карнавок кидано переважно самі мідяки. Люде дуже охоче зустрічали зборщиків і розкупили усі квіточки. Була думка роздавати українські плакати про туберкульоз, але „Ліга“ постановила не роздавати ніяких плакатів і не уряжати читаннів.

Цінний дар музеєві А. Н. Поля. Недавно удова по небіжчикові А. Н. Полю Ольга Семеновна Поль подарувала музеєві усі свої цінні ко-

лекції, що залишилися після її чоловіка. Колекції самі по собі складають цілий музей: тут маємо 522 предметів кам'яного віку, 84 бронзового, 632 з стародавніх грецьких колоній, 356 предметів скифської старовини, 322 княжих часів, 281 запорожської і взагалі козацької старовини, 241 усякої зборі, 276 предметів, що стосуються етнографії, 2060 монет; усього 4773 номерів. Окрім того в збірку пані Поль увіходять картини, гравюри, багато фарфору, емалі, бронзи, камеїв, гем та іншого. Директор Музею проф. Д. І. Єварницький гадає тепер умістити запорожський одділ у великій центральній залі, бо він тепер дуже поширюється подарунком пані Поль.

Українські спектаклі в с. Перещепині Новомоск. пов. 25, 26 і 26 мая в Народньому Домі в с. Перещепині гуртком любителів з Нижньодніпровського буде виставлено такі пьеси: Недолюдки, Жидівка-вихрестка, Суєта. В половині юня збирається зробити свою виставу і місцева „Просвіта“.

Новини нашого письменства.

М. Комаров. „До української Драматургії“. Збірка бібліографічного знадобку до історії української драми і театру за 1906—1912 рр. Одеса. 1912 р. Стр. 102. Ціна 90 коп.

Ця книга є продовженням великої праці заслуженого нашого бібліографа М. Ф. Комарова про українську драматургію. Вона містить матеріал за останні 6 років, з додатками до прежніх часів. Праця д. Комарова має велику наукову вагу, як один з фундаментальних камнів до загальної бібліографії ук-

раїнського письменства; має вона й чисто практичний інтерес для того, хто цікавиться українським театром: тута бо маємо спис усіх досі звисних українських пьес, друкованих і недрукованих, спис рецензій і всяких друкованих уваг про ці пьеси; зазначено, коли й де яка пьеса виставлялася—з тих, що рідко йдуть на сцені; а в першому випускові книги подано й деякі біографічні відомости про діячів української сцени.

Розуміється, важко в такій великій праці досягти одразу абсолютної повноти, вичерпати усе, що коли де писалось про український театр, особливо по чужих часописах. Помітили ми де що з маленьких пропусків і в праці нашого шановного автора. Так, приміром, у нього не зазначено багатьох статей про український театр, друкованих у журналі „Въ міръ искусствъ“, що виходив кілька років тому в Києві: за 1907 р. в цьому журналі були уміщені статті: № 11—12 „Украинская драма“ (про труппу Саксаганського)—Г. Гаєвського; № 17—18 „Труппа Садовського“—А. И.; № 19 „Укр. театр“—Д. Д-ка; № 21 „Укр. театр“ (труппа Садовського) того ж Д. Д-ка; за 1908 рік: № 5 „Украинское искусство“ (про пьеси Винниченка) і „Украин. сцена“ (про виставу пьеси „Талан“) І. Задроожнього; № 22—23 „Украин. театр“ (про труппу Садовського і дебют у ній Н. М. Дорошенка)—С. Петлюри. Були ще статті й рецензії на укр. книжки в цьому ж таки журналові. Чимало друковалося статей і заміток про укр. театр також у газеті „Кієвскія Вѣсти“. Не зазначено в книзі д. Комарова і статті Д. Д-ка „Ukrainski teatr, jego przeszlosc i terazniejszosc“, опублікованої в №№ 5 і 6 журналу „Przegląd Krajowy“ за

1909 рік. Серед писаннів про укр. драму не згадано статтів проф Н. Петрова про стару укр. драму, друкованих в 1909—1911 рр. в „Трудахъ Кієв. Дух. Академії“ і виданих уже в цьому році окремою книгою.

З дрібніших недоглядів можемо вказати такі.—Чомусь до укр. пьес заведено „Оксану Зозулю“ Федоровича, тимчасом як у цій пьесі окрім назви нічого українського нема, і належить вона до репертуару російського. За брошуру В. Данилова „Изъ прошлаго Екатеринославскаго театра“ (див. стр. 90), не зазначено, що це—одбитка з VII т. „Лѣтописи Е.—кой Архивн. Комиссії“. Зустріли ми деякі помилки в призвіщах, наприклад, замість „Негеевича“ (автора пьеси „Мухи“, див. ст. 13), стоїть „Нечаєвича“, замість „М. Вербицькій-Антіоховъ“, стоїть „...Антіковъ“ (ст. 17). Автором рецензії на працю Ів. Франка „Нарис іст. укр. літ.“ показано Д. Дорошенка (стр. 93), тим часом як вона належить Вол Дорошенкові. Певна річ, що всі ці наші уваги—дуже дрібязкові, але ж у бібліографічних покажчиках як і в словниках, треба, щоб не було й найменших помилок, вавіть друкарських. Та нема що й казати, що ці дрібниці не зменшують великої ваги книги й заслуги її автора, од якого—повторимо слова небіжчика В. Доманицького—сподіваємося таки повної „бібліографії нової української літератури“.

Д. Д—но.

Рідна школа. *Перша читанка, склав Спиридон Черкасенко. Видання „Благодотворительнаго об-ства изданія общепольныхъ и дешевыхъ книгъ“. № 65. Спб. 1912 Стр. 164. Ц. 45 коп.*

В складанні цієї книжки знати продуману працю досвідченого вчи-

теля,— який добре знав сучасну народню школу й ті підручники, які по „наших“ народніх школах тепер вживаються. І свою хрестоматію він дуже наблизив до звичайного типу таких підручників.

Відрізняється од них читанка д. Черкасенка хіба значно більшою послідовністю й великою продуманістю—й що до поділу на певні відділи й що до добірання відповідного матеріалу для кожного відділу.

Дуже влучно складено початок книжки. Попереду уміщено відомий уривок з Шевченка „Учитесь, брати, мої“, що як раз дав цікавий привід для першої розмови з дітьми, що тільки що зібралися в школу. Потім йдуть гарні народні приказки про вчення, а тоді загадка й одгадка Глібова про книжку й иньші такі народні загадки, а тоді гарненьке оповіданнячко А. Тесленка „Школяр“. З такого початку легко виникне чимало цікавих розмов про вагу вчення, про письменних, про книги, й це зразу може дати школярам свідоме розуміння свого становища, своїх обов'язков.

І шкода, що д. Черкасенко не додержав тут міри: напевне, щоб укріпити в свідомості малого школяра добру школярську, а потім і усяку загальну мораль,—д. Черкасенко починає досить густо частувати дітей усякими давно прийнятими в народній школі за для цієї мети маленькими оповіданнячками й анекдотами, з яких дітям занадто вже виразно видно, що то добро,—а що зло.

Коли брати один тільки перший відділ, то його ще не так пересажено цими моральними оповіданнячками: він досить невеликий і, як на перший погляд досить різноманітний, до того ж у цей одділ

складач читанки завів цікаву народню українську сміховину.

Цей перший відділ може привабити школярів до книжки, заохотити до дальшого читання. Але ж, коли брати загальне вражіння од книжки, особливо од перших трьох відділів,—то треба зауважити, що д. Черкасенко занадто багато ввів у читанку сухого, так мовити б, „скорописного“, дидактично-морального матеріалу...

Але про це потім.

Другий відділ присвячено сім'ї, і найбільш гарною частиною цього відділу треба ввжати той матеріал, що дає складач читанки дітям про сиріт, про вдовину долю. В першому відділі читання про згоду і зваду, правду й кривду.

Далі всю книжку поділено на частини „Зіма“, „Весна“, „Літо“, „Осінь“. До частин „Зіма“, „Весна“ й „Літо“ додано ще одділи „Наші приятелі й вороги“. Після „Зими“—„Тварі“; після „Весни“—„Птаство“; після „Літа“—„Риби, гади, комахи то що“; після „Осени“—йде відділ „Про рослини то що“.

Закінчається книжка цікавим загальним відділом.

Починаючи з другого відділа, складач читанки додав до багатьох статейок питання, на які школярі мусять писати відповіді. Ці питання складено взагалі дуже добре: вони не тільки вичерпують формальний зміст прочитаного, але й дуже багато дають для загального розуміння того змісту. Ці запитання придадуться учням не тільки для письменних робіт, але й для устного пересказу прочитаного. Стануть вони в пригоді й учителеві під час так званого „об'яснителнаго чтенія“.

Взагалі з боку організації засобів використання й засвоювання

дітьми того матеріялу, який призначив ім складач читанки—книжка заслужує всякої похвали. Але ж що до складу й змісту, то, крім деяких дрібних вад, як от брак матеріялу про так зване отчинознавство (родиновѣдѣніе), книжка має ще одну загальну і, на нашу думку, негативну рису, яку помітно з самого початку.

Дозволю собі сказати про неї трохи докладніше.

Коли починаєш переглядати хрестоматію д. Черкасенка, то зразу здається, наче держиш у руках переклад якоїсь російської (і то не нової) читанки для народніх шкіл. Мимоволі пригадуєш „добрі старі часи“, коли, починаючи з славного Ушинського, Л. Толстого, Корфа і кінчаючи зовсім безславними книжкоробами, за складання шкільних підручників бралися люде, які підходили до народньої школи з певною тенденцією, і які самі були у великій мірі творцями тієї школи. Всі читанки для народніх шкіл того часу характеризує одна спільна риса: дуже примітивні способи заведення авторових тенденцій в народній школі. От, наприклад, так зване реальне виховання дітей, яке покладалось „во главу угла“ цілої народньої просвіти: дитячі хрестоматії начинялись силою всяких дрібненьких оповіданнів, пригод, анекдотів, здебільшого з грубо виразними тенденційно-моральними висновками. Такі хрестоматії й досі вживаються мало не по всіх народніх школах.

Щедрою рукою брав д. Черкасенко од того „доброго старого часу“, добру половину, особливо перших трьох одділів свієї читанки склав з ріжних чужих літературних клаптиків, зробивши ім певну класифікацію, і кожний той клаптик

неодмінно має свою виразну мораль, як от клаптик „Розумна людина“, од якого аж надто тхне „прописною мораллю“.

Ми не проти того, щоб заводити в дитячі читанки все те гарне, що полишив нам минулий час, але ж думаємо, не можна забувати й нехтувати новітніх вимог. А ці вимоги кажуть складачеві читанок не гонятись за дидактично-моральною писаниною, а більше дбати про те, щоб дати дітям більш художнього матеріялу, який би силою артистичного змалювання виховував їх і поміг би ім „зазирнути в душу душею“, розуміти смуток і радість чужої души. А тимчасом д. Черкасенко так наче забув про ці вимоги. Бо коли поминути кілька оповіданнів („Украла“ Грінченка і „Свят-вечір“ Ефименкової) та півтора десятка дуже гарних віршів, то в його хрестоматії майже не зостанеться більше художнього матеріялу, який би строго відповідав сучасним вимогам. Не годиться українцям, яким доводиться складати підручники для майбутньої нової школи, так мало звертати уваги на нові вимоги педагогічної справи і так сильно підлягати впливові старих шаблонів.

Проте, коли взяти на увагу всі ті дитячі читанки, які тепер уживають учителі по всіх народніх школах на Україні, то читанка д. Черкасенка, либонь чи не буде найкращою. І не тільки через те, що вона написана рідною мовою наших школярів. Вона своїм змістом пристосована до розуміння українських школярів. Вони прочитають і про рідне село, про працю українських селян, прочитають свої народні пісні й приказки, колядки; вони знайдуть тут найкращі байки Глібова і взагалі чимало гарного, що можна

було знайти для певного дитячого віку у найкращих українських письменників.

Евг. Малій.

◆ Вийшла з друку брошура проф. Д. І. Єварницького „Як жило славне низове військо запорожське“, видана катеринославською „Просвітою“ з фонду імени Миколи Дмитрієва, стор. 31, ціна 8 коп.

Івасик-Телесик. *Казка в лицах (для дітей) у 4-х oddілах. Звіршував М. Л. Кропивницький. Полтава, 1911 р. Стор. 34. Ц. 20 коп.*

За короткий власне час з'явився кілька видань цієї дуже поширеної й любленої народом казки. Добре, що її перероблено для сцени. Шкода тільки, що перша дія (особливо розмови батька й матері) вийшла у Кропивницького якоюсь ненатуральною, робленою. Вірш також поганенький, кострубатий. Проте переробку цю дітям виставляти можна, треба тільки неодмінно по-викидати, на жаль, звичайні у цього автора майже у всіх його творах грубі діфірамби горілці й чарці, взагалі зайві, а в дитячій та ще у народній літературі надто шкідливі та недоречні.

Переробку дозволено до вистави.

Обгортку прекрасено гарним малюнком Гр. Коваленка.

Е. М—ий.

Д о п и с и.

М-ко Петриківка Новомосковського пов. свято білої ромашки. 6-го мая одбувся у нас „день білої квітки“ заходами місцевої інтелігенції за приводом лікаря д. К-кого. Для ознайомлення селян з цією новою для них справою лікар К-ий впорядив по різних кутках Петриківки читання для народу українською мовою, з чарівним лихтарем. Читання були про чахотку та про „день білої квітки“. Окрім того, скрізь в Петриківці та

в сусідніх селах було порозліплювано плакати про цей день, а батюшки по церквах розказували народу про цю справу. Але знайшлися темні, а може й злі люди, котрі стали сіяти серед народу всякі непевні чутки про цей „день“; дійшло до того, що казали, ніби „хто купить і понюхає білу квітку, той захворіє на чахотку“, або „хто купить квітку, того не будуть ховати, або не будуть лічити в лікарні“—та інші всякі дурниці.

Та все-таки багато селян зрозуміло значіння цього „дня“, і 6-го мая на майдані коло церкви зібралося повно людей. Самий „день“ одбувся дуже торжественно: все місце духовенство (6 батюшок та 3 діакони) одправило на плацу молебінь, двоє батюшок сказали до людей промови; потім сказав по українськи промову лікар К-ий, з'ясувавши добре людям, скільки лиха робить ота страшна болість—сухоти, що боротись з нею треба усім гуртом, та про велику користь в цій боротьбі яку приносить впорядження „днів білої квітки“. Промовляли до народу і два земські начальники, закликаючи людей неслухати всяких вигадок про „білу квітку“, а дивитись на цю справу прихильно. Після того почали продавати білу квітку (ромашку).

По школах були влаштовані для народу читання з чарівним лихтарем. Читали між иншим „Наймичку“ та „Катерину“ Шевченка. Під вечір на майдані почався концерт для народу. Співали два селянських хора (Петриківський та Прядівський), грав оркестр музики, зложений з місцевої інтелігенції, співали приїзжі аматори-артисти. Співали переважно українських пісень. Весь цей час на майдані продавали білу квітку. Продавало 25 дівчат та молодичь, між ними і селянські дівчата. Багато селян купувало квітку, кидаючи в карнави хто скільки міг. Всього за цей день зібрано 527 руб. 96 коп. Ці гроші дадуть змогу хоч трохи полекшити долю нещасних сухотних хворих. Окрім цього зараз у Петриківці засновується постійне товариство для боротьби з чахоткою.

Влаштування таких „днів білої квітки“ дуже бажане скрізь у нас по селах, бо ця справа, окрім того, що розповсюджує серед нашого народу правдиві відомости про чахотку та дає хоч невелику поки що допомогу хворим на сухоти, з'єднає також нашу сільську інтелігенцію з народом в спільній праці і дає людям розумну й корисну розвагу.

с. Надєрогинівка Полоградського повіту. Років з три уже існує у Надєрогиновці

лавка товариства потребителів, заснована лікарем місцевої лікарні, членом першої державної думи, Филатовим, котрий по незалежним від його обставинам, мусив кинути почату тут справу і перейти у друге місце.

Місцева інтелігенція не покинула початого цього доброго діла, узялася кріпко гуртом за його і поширила його так добре, що тепер місцеві лавошники „на тонку прядуть“, бо весь народ носунув у громадську крамницю, бо там увесь крам є і продається по доступній ціні і без обману.

Недавно рада цього товариства обміркувала досить цікаве питання: хочуть відкрити при своїй крамниці торгівлю україн-

ськими і російськими книжками. Справа хороша і треба товариству Налерогинівських потребителів не кидати її одкритим пизанням, а постаратись дістати від уряду дозвіл продавати селянам книжечки зрозумілі їх убогому розвитку. Для сього треба тільки подати прохання губернатору, і дозвіл буде, бо є уже чимало прикладів таких по селах нашої Катеринославщини.

Ів. Түтешній.

Редактор-видавец К. КОТОВ.

У КАТЕРИНОДАРІ можна передплачувати „Дніпрові Хвилі“ і купувати окремі №№ на роздріб у книгарні Д. К. ЗАПОРОЖЦЯ на Красній вулиці.

**ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1912 РІК
НА УКРАЇНСЬКУ ГАЗЕТУ**

**Рік видання
СЬОМИЙ**

„Р А Д А“

**Рік видання
СЬОМИЙ**

Газета політична, економічна і літературна.

Виходить у Києві щодня окрім понеділків і днів після великих свят.

Ціна „РАДИ“ з приставкою і пересилкою в Росії:

На рік - 6 р., на 6 міс. - 3 р. 25 к., на 3 міс. - 1 р. 75 к., на 1 міс. - 65 к.

ЗМІНА АДРЕСИ—30 коп.,   АРТИСТАМ—БЕЗПЛАТНО.

Адреса редакції і головної контори у Києві: Велика-Підвальна вул., д. 6.

Приймається передплата на рік 1912
на український місячник літератури, науки й громадського життя

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСТНИК

ЩО ВИХОДИТЬ ДАЛІ, КНИЖКАМИ ПО 12—15 АРК.

при близькій участі В. Винниченка, М. Гехтера, М. Грушевського, М. Євшана, О. Кобилянської, М. Коцюбинського, В. Леонтовича, Лесі Українки, О. Олеся, Л. Старицької-Черняхівської, Л. Цегельського і інш.

Містить белетристику оригінальну й переклади—повісті, оповідання, драми, поезії, статті з української історії, літератури, суспільної економії й інших областей знання; огляди літератури, науки й суспільно-політичного життя; критику й бібліографію.

Редакція і головна контора: Київ, В. Володимирська 28.

Передплата для Росії: на рік 8 руб.; за пів року 4 руб. 50 коп.

З огляду на тяжкі матеріальні обставини нинішнього українського життя передплата на Літер.-Наук. Вістник в 1912 р. для незаможних учнів, студентів, сільських учителів і учительок, низших служащих, робітників і селян знижена на 6 рублів (коли вони передплачують журнал просто з контори).

Кому трудно відразу, нехай присилає на перше число кожного міс. по 1 р., поки збереться повна предпл., а журнал посилатиметься зараз.

Катеринослав. Друкарня К. А. Андрущенко, Стародворянська, 5.